

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja) ir Antano Simniškio, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovo P. V. G. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo P. V. G. ieškinį atsakovei valstybės įmonei „Indėlių ir investicijų draudimas“ dėl draudimo išmokos priteisimo, trečiasis asmuo bankrutavusi akcinė bendrovė „Snoras“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių draudimo apsaugos taikymo apimtį investuotojui įsigijus BAB banko „Snoras“ išleistų ir jo paties išplatintų įsigaliojusių obligacijų, taip pat proceso teisės normų, reglamentuojančių bylų nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme ir teisę į nešališką teismą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas P. V. G. kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydamas priteisti iš atsakovės VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ 14 344,68 Eur draudimo išmoką bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas nurodė, kad 2011 m. rugsėjo 30 d., 2011 m. spalio 8 d. ir 2011 m. lapkričio 7 d. su BAB banku „Snoras“ sudarė obligacijų pasirašymo sutartis, tačiau 2011 m. lapkričio 16 d., nesibaigus obligacijų išpirkimo terminui, bankui „Snoras“ buvo paskelbtas veiklos apribojimas (moratoriumas), 2011 m. lapkričio 24 d. atšaukta bankui išduota licencija ir Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartimi iškelta bankroto byla. Kadangi obligacijų pasirašymo sutartys nebuvo įvykdytos, ieškovo nuomone, jam, kaip investuotojui, priklauso draudimo išmoka, tačiau atsakovė nepagrįstai atsisako ją mokėti. Ieškovas teigia, kad draudimo apsaugą jis įgijo pagal 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą Nr. 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų (toliau – Direktyva 94/19/EB), 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą Nr. 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (toliau – Direktyva 97/9/EB, Investuotojų direktyva) ir Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyvą Nr. 2004/39/EB dėl finansinių rinkų (toliau – Direktyva 2004/39/EB). Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus. Ieškovo nuomone, atsakovė, atsisakydama mokėti draudimo išmoką, nepagrįstai remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-602-684/2015](#) pateiktais išaiškinimais, kurie prieštarauja Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) išaiškinimams ir vėlesnei kasacinio teismo praktikai.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apylinkės teismas 2020 m. lapkričio 15 d. sprendimu ieškovo ieškinį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad ieškovo obligacijos yra įsigaliojusios, o obligacijoms įsigaliojus negali būti taikomas nei indėlių draudimas, nei įsipareigojimų investuotojams draudimas, todėl ieškovas, kaip investuotojas, neįgijo teisės į draudimo išmoką. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo (toliau – IIIDĮ) 3 straipsnio 4 dalyje aiškiai nustatyta, jog paties draudėjo išleisti skolos vertybiniai popieriai negali būti draudimo objektas. Be to, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.103 straipsnyje pateiktą obligacijos sąvoką obligacija nėra ir negali būti pripažinta indėlių draudimo objektu. Tai išaiškino ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-602-684/2015](#).
6. Teismas taip pat pažymėjo, kad pagal IIIDĮ 9 straipsnio 1 dalį investuotojas įgyja teisę į draudimo išmoką nuo draudžiamojo įvykio dienos tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ir (arba) pinigus draudėjas yra perleidęs arba panaudojęs be investuotojo valios, o šiuo atveju nenustatyta, kad BAB bankas „Snoras“ ieškovo pagal obligacijų pasirašymo sutartis įmokėtas lėšas būtų panaudojęs be jo valios.
7. Teismas nusprendė, kad ieškovo akcentuojamas ESTT 2018 m. kovo 22 d. prejudicinis sprendimas sujungtose bylose *Anisimovienė ir kt., C-688/15 ir C-109/16* ginčo atveju nėra aktualus, nes jis buvo priimtas aiškinant kitokią faktinę situaciją, t. y. nurodytoje byloje ginčas buvo kilęs dėl kompensacijos už neįsigaliojusią skolos vertybinių popierių emisiją, kai vertybiniai popieriai buvo neperduoti lėšas įmokėjusio asmens nuosavybėn, o lėšos jau buvo nurašytos iš asmens banko sąskaitos ir pervestos į kredito įstaigos vardu atidarytą sąskaitą.
8. Teismas nurodė, kad nors ESTT minėtame prejudiciniame sprendime pasisakė, jog Direktyvos 97/9/EB nuostatomis galima remtis nacionaliniame teisme, tačiau ieškovas neįrodė, kad IIIDĮ nuostatos ginčo atveju buvo netinkamai ar apskritai neįgyvendintos.
9. Teismas pažymėjo, kad ieškovo nurodomose kasacinio teismo bylose buvo sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių lėšų, sumokėtų pagal obligacijų pasirašymo sutartis, draustumą, neįsigaliojus obligacijų emisijai, aiškinimo ir taikymo. Kadangi ieškovas negiūnė, kad jo obligacijos įsigaliojo dar prieš banko „Snoras“ bankrotą, teismas nusprendė, kad ieškovo nurodomos kasacinio teismo nutartys šiuo atveju taip pat neaktualios ir jose pateiktais išaiškinimais vadovautis šioje byloje nėra pagrindo.
10. Teismas nurodė, kad nėra pagrindo nutraukti civilinę bylą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 293 straipsnio 3 punkto pagrindu, nes nagrinėjamos bylos ir Vilniaus apygardos teismo bylos [Nr. 2-3336-614/2017](#) šalių procesinė padėtis nesutampa, be to,

skiriasi reikiamų reikalavimų teisinis pagrindas.

11. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovo apeliacinį skundą, 2021 m. vasario 23 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
12. Kolegija nurodė, kad pagal IIIDĮ (redakciją galiojusi nuo 2011 m. lapkričio 18 d. iki 2011 m. gruodžio 1 d.) 2 straipsnio 2 dalį draudžiamasis įvykis yra bankroto bylos iškėlimas kredito uniiai, bankui ar imonei arba priežiūros institucijos sprendimo dėl poveikio priemonės taikymo ar investicinių paslaugų teikimo nutraukimo priėmimas, kai kredito uniia, bankas ar banko filialas negali atsiskaityti su kreditoriais ar kai imonė ar imonės filialas (bankas, finansų maklerio imonė ir valdymo imonė) yra nepaiegi (nepaiegius) įvykdyti išsipareigojimų investuotojams. Nagrinėjamu atveju investicines paslaugas teikusiam bankui buvo iškelta bankroto byla bei priimtas Lietuvos banko sprendimas dėl veiklos licencijos atšaukimo. Taigi teisėjų kolegija padarė išvadą, kad ginčo atveju draudžiamuoju įvykiu laikytinas ankstesnis faktas – banko licencijos atšaukimas, įvykęs 2011 m. lapkričio 24 d.
13. Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai rėmėsi IIIDĮ 9 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatyta, kad investuotojas įeivia teise į draudimo išmoką nuo draudžiamojo įvykio dienos tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ir (arba) pinigų draudėjas yra perleidęs arba panaudojęs be investuotojo valios. ESTT 2015 m. birželio 25 d. sprendime *Indėlių ir investicijų draudimas ir Nemaniūnas*, C-671/13, išaiškino, jog Direktyva 97/9/EB turi būti aiškinama taip, kad teismas privalo netaikyti tokios nacionalinės nuostatos, pagal kurią galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje nustatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigų ar vertybinių popierių perleido ar panaudojo be investuotojo valios.
14. Kolegija taip pat pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje nebuvo nustatyta, jog Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalis neteisingai perkelta į IIIDĮ 2 straipsnio 2 dalį. Ieškovas taip pat nenurodė, kokių būdu IIIDĮ 2 straipsnio 2 dalyje netinkamai perkelta Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalis, nepagrindė, kad teisė į draudimo išmoką jam priklauso pagal minėtą direktyvą, todėl kolegija nenustatė, kad ieškovo teisės pažeidžiamos dėl netinkamo Direktyvos 97/9/EB perkėlimo ir kad direktyvą taikant tiesiogiai būtų galima apginti ieškovo teises.
15. Kolegija konstatavo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-602-684/2015](#) pateiktas teisės aiškinimas turi būti taikomas nagrinėjamoje byloje, nes abiejų bylų teisiniai ir faktiniai pagrindai yra iš esmės tapatūs, t. y. abiejose bylose nagrinėjamas klausimas dėl investuotojams nustatytos draudimo išmokos priteisimo. Atsižvelgdama į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje pateiktą išaiškinimą, kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvai keistini ir ieškovo ieškinys atmetamas pagal Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalį, perkeltą į IIIDĮ 2 straipsnio 2 dalį, dėl draudžiamojo įvykio nebuvimo, o ne pagal IIIDĮ 3 straipsnio 4 dalį.
16. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovo minimose ESTT ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylose padarytos išvados negali būti taikomos nagrinėjamoje byloje, nes šių bylų faktinės aplinkybės nesutampa.
17. Kolegijos vertinimu, ieškovas nepiktnaudžiauja savo procesinėmis teisėmis, nes, kaip teisingai nustatė pirmosios instancijos teismas, ankstesnėje ieškovo inicijuotoje civilinėje byloje ir nagrinėjamoje byloje pareikšti ieškiniai nėra tapatūs, jie reiskiami skirtingais pagrindais.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

18. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 23 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 18.1. Atmesdami reikalavimą dėl draudimo išmokos išmokėjimo, teismai nepagrįstai nesivadovavo Europos Sąjungos teise ir nepagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartimi, kuri prieštarauja ESTT 2015 m. birželio 25 d. prejudiciniam sprendimui byloje C-671/13 ir 2018 m. kovo 22 d. prejudiciniam sprendimui sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16. Apeliacinės instancijos teismas padarė ESTT išaiškinimams prieštaringą išvadą, kad Direktyvoje 97/9/EB įtvirtinta kompensavimo sistema AB banko „Snoras“ išleistoms obligacijoms netaikoma, nes ši direktyva nesaugo investuotojų nuo investavimo rizikos, susijusios su obligacijų nuvertėjimu, įvykusių dėl emitento bankroto, t. y. dėl nepasiteisinusios investicinės rizikos, nors ESTT 2015 m. birželio 25 d. prejudiciniame sprendime nėra išaiškinta, kad kredito įstaigos (emitento) bankrotas nepriskiriamas prie Direktyvos 97/9/EB netaikymo atvejų.
 - 18.2. Direktyvos 97/9/EB pavadinimas įrodo, jog ji skirta tam, kad užtikrintų kompensavimo sistemas investuotojams. Ieškovas atitinka Direktyvos 97/9/EB 1 straipsnio 4 punkte nurodytą investuotojo sąvoką, tuo tarpu asmenys, kurių bylas nagrinėjantys teismai kreipėsi į ESTT dėl Direktyvos 97/9/EB išaiškinimo, nebuvo investuotojai Direktyvos 97/9/EB taikymo prasme, nes buvo tik apmokėję obligacijų įgijimo kainą, o pačių vertybinių popierių nebuvo įgiję. ESTT pripažino, kad emitento ar investicinės įmonės bankrotas yra įvykis, kuriam atsitikus, už finansines priemones sumokėjusiam asmeniui atsiranda teisė į kompensaciją pagal Direktyvą 97/9/EB. ESTT, 2018 m. kovo 22 d. prejudiciniu sprendimu išaiškindamas galimybę taikyti minėtą direktyvą ir tais atvejais, kai buvo tik sumokėta už ateityje įgyjamą finansinę priemonę (obligacijas), išplėtė Direktyvos 97/9/EB taikymo ribas. Taigi, jei Direktyva 97/9/EB taikoma ir asmenims, kurie tik sumokėjo už įgyjamus vertybinius popierius, tačiau jų neigijo, tai ji neabejotinai taikytina ir investuotojams, kurie visiškai atitinka Direktyvos 97/9/EB 1 straipsnio 4 punkte nurodytas sąlygas.
 - 18.3. Teismai neatsižvelgė į tai, kad kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties, kuria vadovavosi teismai, išaiškinimai prieštarauja ne tik ESTT 2018 m. kovo 22 d. prejudiciniam sprendimui, bet ir nacionalinei teisei, nesvarstė Europos Sąjungos teisės normų taikymo galimybės esant tarptautinės ir nacionalinės teisės normų konkurencijai. Pagal IIIDĮ prie draudžiamųjų įvykių priskiriamas kredito įstaigos bankrotas. Taigi, net jei būtų galima sutikti su kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties išvada, jog Direktyva 97/9/EB nesaugo investuotojų nuo investicinės rizikos, susijusios su kredito įstaigos bankrotu, laikytina, jog nacionalinės teisės nuostatos (IIIDĮ) išplėtė šios direktyvos taikymo ribas, pripažindamos kredito įstaigos bankrotą kompensavimo (draudimo) sistemos taikymo atveju.
 - 18.4. Apeliacinės instancijos teismas padarė nepagrįstą ir prieštaraujančią teismų praktikai išvadą, kad ginčo draudžiamuoju įvykiu laikytinas ne AB banko „Snoras“ bankrotas, o banko licencijos atšaukimas, įvykęs 2011 m. lapkričio 24 d. Kita vertus, pasisakydamas, kad ne banko bankrotas, o licencijos atšaukimas yra draudžiamasis įvykis, teismas privalėjo vertinti, ar licencijos atšaukimas nėra faktas, įrodantis Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalyje nurodytą kredito įmonės finansinį nepajėgumą vykdyti savo išsipareigojimus, kylančius iš investuotojų reikalavimų, o ne besąlygiškai remtis kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties išaiškinimais, kuriuose Direktyvos 97/9/EB netaikymas siejamas su investicinės įmonės bankrotu.
 - 18.5. Direktyva 97/9/EB, be kita ko, siekiama apsaugoti investuotojus nuo situacijų, kurioms esant, investicinė įmonė negali įvykdyti išsipareigojimų jiems, ir nuo sukčiavimo rizikos, aplaidžios veiklos ar valdymo klaidos, dėl kurių investicinė įmonė negalėtų grąžinti savo klientams jiems priklausančių lėšų ir vertybinių popierių, taip nurodant, kad negalėjimo įvykdyti išsipareigojimus investuotojams priežastys

gali būti šios, o jų sukelta pasekmė – banko nemokumas. Banko „Snoras“ veiklos išteisinis tyrimas dėl banko pagrindinių akcininkų ir vadovų nusikalstamų veikų (tarp jų ir sukčiavimo) yra baigtas, byla perduota teismui, todėl akivaizdu, kad banko nemokumas galėjo atsirasti dėl priežasčių, su kurių buvimu yra siejama investuotojų apsauga, tačiau teismai nevertino šio fakto kartu su Direktyvos 97/9/EB tikslais.

- 18.6. Apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo remtis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties išaiškinimais, nes šios bylos ir bylos, kurioje buvo priimta minėta kasacinio teismo nutartis, faktinės aplinkybės skiriasi. Kasacinio teismo išnagrinėtoje byloje buvo reiškiamas reikalavimas dėl investuotų bankui finansinių priemonių grąžinimo, o ieškovo reikalavimas šioje byloje yra piniginis. Be to, apeliacinės instancijos teismas neįvertino minėtos kasacinio teismo nutarties išaiškinimų prieštaravimo, nenuoseklumo. Visiškai nesuprantamas ir nepateisinamas dirbtinis emitento ir vertybinių popierių platintojo išskyrimas, teigiant, kad draudimo apsauga netaikoma vertybinius popierius išleidusio asmens (emitento) nemokumo rizikai, kai platintojas tampa nemokus. Direktyva 97/9/EB taikytina ir tuomet, kai emitentas ir platintojas yra vienas ir tas pats juridinis asmuo, be to, ESTT 2018 m. kovo 22 d. prejudiciniam sprendime yra pripažinęs nepagrįstais Lietuvos vyriausybės argumentus, kad Direktyva 97/9/EB netaikoma emitento bankroto atveju.
- 18.7. Apeliacinės instancijos teismas ieškovo apeliacinį skundą raštinio proceso tvarka nagrinėjo 2021 m. vasario 23 d. 8 val. ir išsamiai, net 14 lapų apimties nutartį paskelbė tą pačią dieną. Per tokį trumpą laiką ne tik negalima patikrinti ir apsvarstyti visų apeliacinio skundo argumentų, tačiau neįmanoma ir techniškai surašyti priimtos teismo nutarties. Tokiais veiksmais teismas pažeidė nešališkumo principą, nes tarp apeliacinį skundą nagrinėjusių teisėjų kolegijos narių nebuvo tartasi dėl sprendimo priėmimo, sprendimas nebuvo priimtas pasitarimų kambaryje, o buvo parašytas dar iki apeliacinio skundo nagrinėjimo datos. [CPK 264 straipsnio](#) 1 dalies nuostatų pažeidimas nulėmė ir tai, kad pagrindinis apeliacinio skundo argumentas dėl netinkamo įstatymo taikymo nebuvo apsvaistytas.
- 18.8. Apeliacinį skundą išnagrinėjusioje teisėjų kolegijoje buvo teisėja E. S., kuri prieš tai nagrinėjo ieškovo ieškinį dėl to paties dalyko, bet kitu pagrindu, ir priimtame sprendime jau buvo išreiškusi nuomonę dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties taikymo, t. y. 2017 m. liepos 3 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2-3336-614/2017, be kita ko, konstatavo, kad obligacijoms yra taikoma Direktyvoje 97/9/EB nustatyta kompensavimo (draudimo) sistema, tačiau šiuo atveju, nesant jos taikymo sąlygų, nes neįrodytas draudžiamojo įvykio faktas, nėra pagrindo pripažinti, jog neprofesionalaus kliento aptamavimo sutarties specialiosios dalies nuostatos, susijusios su draudimu, pačios savaime yra neteisingos. Skundžiamoje nutartyje apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, remdamasi kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartimi, taip pat konstatavo, jog nėra Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalyje ir IIIDĮ 2 straipsnio 2 dalyje nurodyto draudžiamojo įvykio, neatsižvelgdama į apeliaciniame skunde nurodytus išsamius argumentus. Taigi, teisėjos E. S. dar 2017 m. liepos 3 d. priimtame sprendime išreikšta nuomonė apie draudžiamojo įvykio nebuvimą ir šios nuomonės pakartojimas skundžiamoje nutartyje, iš esmės visiškai neatsižvelgiant į apeliaciniame skunde išdėstytus argumentus dėl kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties motyvų nepagrįstumo, vertintini kaip teisėjo nešališkumo pažeidimas.
19. Atsakovė atsiliepimu į ieškovo kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 19.1. IIIDĮ 3 straipsnio 4 dalyje aiškiai nustatyta, kad paties draudėjo išleisti skolos vertybiniai popieriai negali būti draudimo objektas. Taigi, obligacijos nėra ir negali būti pripažintos indėlių draudimo objektu.
- 19.2. Pagal Direktyvą 97/9/EB ir ją įgyvendinantį IIIDĮ, obligacijos nėra apsaugotos nuo vertybinius popierius išleidusio asmens (emitento) nemokumo rizikos. Ieškovo nuostoliai atsirado ne dėl to, jog įsigyti vertybiniai popieriai (obligacijos) yra prarasti ar perleisti, o dėl emitento bankroto ir jo nulemtos obligacijų nuvertėjimo (nepasiteisinusios investicinės rizikos). Pagal Direktyvos 97/9/EB tikslus ir taikymo sąlygas nėra pagrindo teigti, kad ši rizika būtų priskirta prie draudimo objektų, kuriems taikoma kompensavimo sistema. Investicijų draudimu siekiama apsaugoti investuotojus nuo sukčiavimo, administracinio aplaidumo ar operacinių klaidų, dėl kurių investuotojas praranda savo turimus vertybinius popierius. Ieškovas įrodymų pagrindžiančių atitinkamas aplinkybes, šioje civilinėje byloje nėra pateikęs. Kompensacija pagal šią direktyvą mokama tada, kai investicinė įmonė negali grąžinti investuotojams lėšų arba negali grąžinti investuotojams jiems priklausančių finansinių priemonių. Šioje civilinėje byloje ieškovo įsigytos obligacijos nebuvo išpirktos dėl emitento bankroto, o ne dėl obligacijų platintojo veiksmų. Bankas šiuo atveju yra jam perduotų lėšų savininkas, o ne jų saugotojas, todėl ši situacija nepatenka į Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalį. Situacija, kai investicinė įmonė negali grąžinti klientui priklausančių vertybinių popierių išskirtinai dėl emitento nemokumo (bankroto), nepatenka į Direktyvos 97/9/EB reguliavimo sferą ir šios direktyvos apsauga tokiu atveju negali būti taikoma.
- 19.3. Ieškovas nepagrįstai remiasi ESTT ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimis, priimtomis bylose, kurios nėra analogiškos nagrinėjamai bylai, nes jose buvo sprendžiami iš esmės kiti teisės aiškinimo ir taikymo klausimai nei šioje byloje.
- 19.4. Direktyvos nėra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktai, o jų tiesioginis taikymas galimas tik išimtiniais atvejais, konstatavus direktyvos tiesioginio veikimo sąlygas ir teisinius pagrindus.
- 19.5. Pagal Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalį kompensacija investuotojams mokama tik pagal tuos reikalavimus, kurie kilo dėl investicinės įmonės nepajėgumo grąžinti pinigus, priklausančius investuotojams ir laikomus jų vardu ryšium su investicine veikla, arba grąžinti investuotojams jiems priklausančias finansines priemones, kurios laikomos, tvarkomos ar valdomos investuotojų vardu ryšium su investicine veikla. Ieškovas įgijo nuosavybės teisę į banko išleistas ir įsigaliojusias obligacijas, t. y. investicinę įmonę įvykdė visus savo įsipareigojimus ieškovui. Ieškovas netinkamai aiškina Direktyvos 97/9/EB nuostatas, kadangi nedaro atskirties tarp investicinės įmonės, su kuria buvo sudaryti sandoriai dėl obligacijų įsigijimo, ir obligacijų emitento. Vertybinių popierių emitento nemokumas nesudaro pagrindo teigti, kad savo įsipareigojimų negali vykdyti investicinė įmonė. Ieškovas neįrodo aplinkybės, kad investicinė įmonė neįvykdė savo įsipareigojimų ir nepagrindžia savo teisės į draudimo išmoką už įsigytas obligacijas.
- 19.6. Dėl ieškovo obligacijų pasirašymo sutarčių bei iš jų kylančių teisių ir pareigų ginčas jau buvo nagrinėtas Vilniaus apygardos teisme bei Lietuvos apeliaciniame teisme. Ieškovo reikalavimas buvo iš esmės tapatus, t. y. ieškovas, be kita ko, prašė priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos atsakovės, 14 344,68 Eur draudimo išmoką. Apeliacinės instancijos teismui pirmą kartą atmetus ieškovo ieškinį ir nepriteisus ieškovo prašomos draudimo išmokos, ieškovas iš dalies pakeitė savo ieškinį ir pakartotinai kreipėsi į teismą prašydamas priteisti draudimo išmoką, o tai vertintina kaip ieškovo piktnaudžiavimas savo procesinėmis teisėmis ir pagrindas bylą nutraukti.

Teisėjų kolegija
konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl Direktyvoje 97/9/EB ir IIIDĮ įtvirtintos kompensavimo investuotojams sistemos taikymo apimties

20. Nagrinėjamu atveju ieškovas siekia gauti draudimo išmoką už įsigaliojusias banko „Snoras“ obligacijas, kurios nebuvo išpirktos dėl banko bankroto. Ieškovo nuomone, teisę į šią išmoką jam suteikia Direktyvos 97/9/EB ir IIIDI nuostatos.
21. Direktyvos 97/9/EB nuostatos į nacionalinę teisę perkeliančio IIIDI 2 straipsnio 2 dalyje (redakcija, galiojusi nuo 2011 m. lapkričio 18 d. iki 2011 m. gruodžio 1 d.) nustatyta, kad draudžiamasis įvykis – bankroto bylos iškilimas kredito unijai, bankui ar įmonei arba priežiūros institucijos sprendimo dėl poveikio priemonės taikymo ar investicinių paslaugų teikimo nutraukimo priėmimas, kai kredito unija, bankas ar banko filialas negali atsiskaityti su kreditoriais ar kai įmonė ar įmonės filialas yra nepajėgi (nepajėgus) įvykdyti įsipareigojimų investuotojams.
22. Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalies antrąjį pastraipą nustatyta, kad kompensacija, taikant investuotojų kompensavimo sistemas, turi būti mokama siekiant padengti skolinius reikalavimus, kurių kyla dėl investicinės įmonės nepajėgumo grąžinti pinigus, priklausančius investuotojams ir laikomus ryšium su investicine veikla, arba grąžinti investuotojams jiems priklausančias finansines priemones, kurios laikomos, tvarkomos ar valdomos investuotojų vardu ryšium su investicine veikla, remiantis taikytiniais teisiniais reikalavimais ir sutarčių sąlygomis.
23. ESTT 2015 m. birželio 25 d. sprendime byloje C-671/13 išaiškino, kad Direktyvoje 97/9/EB nurodyta apsauga galima pasinaudoti tada, kai investuotojų reikalavimai atitinka Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalies sąlygas ir kai investuotojams netaikoma išimtis pagal investuotojų rūšį (49 punktas). Taigi Investuotojų direktyva užtikrina joje nustatytą investuotojo apsaugą, jeigu tenkinamos jos 2 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos.
24. Kasacinis teismas, remdamasis minėtu ESTT prejudiciniu sprendimu, 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-602-684/2015](#) taip pat konstatavo, jog tam, kad būtų galima pasinaudoti Investuotojų direktyvoje nustatyta garantija, investuotojų reikalavimai turi atitikti direktyvos 2 straipsnio 2 dalies sąlygas. Minėtoje nutartyje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, be kita ko, nurodė, kad investuotojų garantijų sistema taikoma tais atvejais, kai kompetentingos institucijos nustato, kad investicinė įmonė dėl tiesiogiai su jos finansine padėtimi susijusių priežasčių nepajėgi įvykdyti savo įsipareigojimų investuotojams ir paskutiniu metu nematyti, kad šie įsipareigojimai bus įvykdyti vėliau; arba dėl tiesiogiai su investicinės įmonės finansine padėtimi susijusių priežasčių teismas priėmė sprendimą, dėl kurio stabdoma investuotojų galimybė kelti jai savo reikalavimus. Kompensacija pagal šią direktyvą mokama tada, kai investicinė įmonė negali grąžinti investuotojams lėšų arba negali grąžinti investuotojams jiems priklausančių finansinių priemonių (Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalis).
25. Taigi darytina išvada, kad pagal Investuotojų direktyvą kompensacija mokama, siekiant: 1) grąžinti pinigus, priklausančius investuotojams ir investicinės įmonės laikomus jų vardu ryšium su investicine veikla, arba 2) grąžinti investuotojams jiems priklausančias finansines priemones, kurios laikomos, tvarkomos ar valdomos investuotojų vardu dėl jų investicinės veiklos.
26. Teisėjų kolegija pažymi, kad Investuotojų direktyva siekiama apdrausti ne bet kuriai investavimo operacijai būdingą riziką, o tik tam tikrą investuotojo riziką tais atvejais, jeigu įmonė, į kurią jis kreipėsi prašydamas profesionalios pagalbos investuojant, taptų nemoki arba apskritai negalėtų įvykdyti įsipareigojimų savo investuojantiems klientams. ESTT savo praktikoje yra išaiškinęs, kad, kaip matyti iš Direktyvos 97/9/EB 4 ir 8 konstatuojamųjų dalių, šioje direktyvoje nustatytų investuotojų kompensavimo sistemų tikslas yra kompensuoti lėšas ir vertybinius popierius, kuriuos investicinė įmonė turi dėl savo klientų investicinės veiklos ir kurie tais atvejais, kai tokia įmonė nesugeba įvykdyti įsipareigojimų investuojantiems klientams, negali būti jiems grąžinti. Nustatant tokias sistemas Direktyva 97/9/EB siekiama vienu metu saugoti investuotojus ir užtikrinti visuomenės pasitikėjimą finansų sistema (ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendimas sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16, 49 punktas).
27. ESTT praktikojetaip pat nurodyta, kad tai, jog kredito įstaiga su savo klientais sudaro sutartis dėl būsimų perleidžiamų vertybinių popierių, kurių emitentė yra ši įstaiga, pasirašymo, yra investicinė paslauga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/39/EB 4 straipsnio 1 dalies 2 punktą. Todėl skoliniai reikalavimai, susiję su lėšomis, kurias šie klientai perdavė minėtai įstaigai pagal šias sutartis, gali būti padengti taikant investuotojų kompensavimo sistemas pagal Direktyvos 97/9/EB 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmą įtrauką (ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendimas sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16, 69 punktas).
28. Taigi, kai ginčijamas kredito įstaigos, veikiančios kaip investicinė įmonė, negalėjimas išleisti tokių priemonių klientams, siekiantiems įgyti nuosavybės teisę į jas, taigi ir įvykdyti įsipareigojimų jiems, ši situacija susijusi su rizika, kuri patenka į Direktyvos 97/9/EB taikymo sritį. Kita situacija susiklosto, kai vertybiniai popieriai yra įsigyti, tampa asmens nuosavybe ir yra investuotojo sąskaitoje. Tokiais atvejais ginčo esmė yra investuotojo turinių finansinių priemonių vertės praradimas ar šių priemonių emitento negalėjimas kompensuoti šiam investuotojui minėtų priemonių pinigines vertes.
29. Teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo atveju svarbu atriboti dvi savo esme skirtingas situacijas: 1) kai lėšomis ar vertybiniais popieriais disponuoja investicinė įmonė, kad kliento naudai nupirktų ar parduotų vieną ar kelias finansines priemones (tokiais atvejais Investuotojų direktyvoje nurodyta draudimo išmoka mokėtina); 2) kai nuosavybės teisė į finansines priemones jau yra perėjusi klientui ir yra jo sąskaitoje (tokiais atvejais Investuotojų direktyvoje nurodyta draudimo išmoka nemokėtina).
30. Pažymėtina, kad BABbankas „Snoras“ kartu buvo ir obligacijų emitentas, ir investicinė įmonė. Taigi vertybinių popierių emitentas ir finansų tarpininkas (investicinė įmonė) nagrinėjamu atveju sutampa. Tokiu atveju riziką, susijusią su investavimu, tampa sudėtinga atskirti nuo rizikos, susijusios su kredito įstaigos (kaip vertybinių popierių emitentės) finansine situacija. Todėl svarbu nustatyti, ar finansinę žalą, kurią patyrė ieškovas, lėmė banko kaip investicinės įmonės ar banko kaip vertybinių popierių emitento ieškovo atžvilgiu vykdytos funkcijos.
31. Nagrinėjamos bylos atveju ieškovas įgijo nuosavybės teisę į banko „Snoras“ išleistas ir įsigaliojusias obligacijas, t. y. investicinė įmonė įvykdė visus savo įsipareigojimus ieškovui. Kaip teisingai atsiliepė ir kasacinį skundą nurodo atsakovė, ieškovo įsigytos obligacijos nebuvo išpirktos ne dėl obligacijų platintojo veiksmų, o dėl emitento bankroto. Taigi ieškovo nuostoliai atsirado ne dėl to, kad bankas, kaip investicinė įmonė, nevykdė savo funkcijų, t. y. negalėjo grąžinti pinigų, priklausančių ieškovui ir laikomų jo vardu ryšium su investicine veikla, arba negalėjo grąžinti ieškovui jam priklausančių finansinių priemonių, kurios laikomos, tvarkomos ar valdomos ieškovo vardu ryšium su investicine veikla, o dėl banko, kaip emitento, bankroto ir jo nulemtos obligacijų nuvertėjimo, t. y. dėl nepasiteisinusios investicinės rizikos. Atsižvelgiant į Investuotojų direktyvos tikslus ir taikymo sąlygas, nėra pagrindo teigti, kad ši rizika būtų priskirta prie draudimo objektų, kuriems taikoma kompensavimo sistema, todėl nagrinėjamu atveju Investuotojų direktyvoje nurodyta draudimo išmoka (kompensacija) ieškovui nemokėtina.
32. Kadangi investicinė įmonė šiuo atveju įvykdė įsipareigojimus ieškovui, kasaciniame skunde ieškovo nurodomi argumentai dėl galimo banko pagrindinių akcininkų ir vadovų sukčiavimo neturi teisinės reikšmės.
33. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovas nepagrįstai nurodo, kad tai, jog ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendime sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16 pripažino Investuotojų direktyvoje nustatytos apsaugos taikymą asmenims, apmokėjusiems ateityje įgyjamų finansinių priemonių kainą, bet jų neįsigijusiems dėl banko bankroto, leidžia daryti išvadą, kad minėta direktyva taikytina sprendžiant ir ieškovo ginčą. Teisėjų kolegija pažymi, kad minėtu ESTT sprendimu Investuotojų direktyvos taikymo sritis nebuvo išplėsta, o tik išaiškinta, kokiais atvejais ši direktyva yra taikoma. Minėtame sprendime ESTT, be kita ko, išaiškino, kad Direktyva 97/9/EB nesiikiama apsaugoti investuotojų nuo finansinių priemonių, kurių savininkai jie yra, bendrovių emitentų bankroto. Šiuo aspektu emitentės bankroto rizikai negali būti taikoma minėta direktyva vien dėl to, kad tam tikros investicinės veiklos atžvilgiu minėta emitentė yra kredito įstaiga ar investicinė įmonė (ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendimas sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16, 71 punktas). Taigi ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendime pateikti išaiškinimai, priešingai nei teigia ieškovas, patvirtina, kad ieškovo situacija, kai jis turi įsigijęs įsigaliojusią obligaciją, kurios nuvertėjo ir nebuvo išpirktos dėl emitento banko „Snoras“ bankroto, nepatenka į Investuotojų direktyvoje įtvirtintos investuotojų apsaugos taikymo sritį.
34. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti ir su ieškovo nuomone, kad bylą nagrinėję teismai nepagrįstai vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo

Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje pateiktais išaiškinimais. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad byloje, kurioje buvo priimta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis, kaip ir nagrinėjamu atveju, buvo sprendžiamas klausimas dėl draudimo išmokos mokėjimo pagal Direktyvą 97/9/EB už įsigaliojusias obligacijas, kurios buvo neišpirktos dėl emitento banko „Snoras“ bankroto, todėl nėra pagrindo sutikti su ieškovo teiginiais, kad vadovautis kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartyje pateiktais išaiškinimais sprendžiant jo inicijuotą ginčą nebuvo teisinio pagrindo. Minėta nutartis atitinka ESTT 2015 m. birželio 25 d. sprendime byloje C-671/13 pateiktus išaiškinimus, joje padarytos išvados nebuvo paneigtos ir ESTT 2018 m. kovo 22 d. sprendimu sujungtose bylose C-688/15 ir C-109/16.

35. Remiantis išdėstytais argumentais, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog mokėti draudimo išmoką už įsigaliojusias BAB banko „Snoras“ obligacijas nėra teisinio pagrindo dėl draudžiamojo įvykio pagal Investuotojų direktyvos 2 straipsnio 2 dalį, perkeltą į IIIDĮ 2 straipsnio 2 dalį, nebuvimo. Žalos, atsiradusios dėl emitento bankroto ir jo nulemtos obligacijų nuvertėjimo rizika nėra priskirta prie draudimo objektų, kuriems taikoma Investuotojų direktyvos kompensavimo sistema.
36. Kadangi situacija, kai obligacijų vertė negali būti išmokėta dėl emitento bankroto, nepatenka į Investuotojų direktyvos taikymo sritį, ir šios direktyvos apsauga tokiu atveju negali būti taikoma, Investuotojų direktyvos nuostatų tiesioginio veikimo klausimas nėra aktualus, todėl plačiau nenagrinėtinas.

Dėl tinkamo proceso apeliacinės instancijos teisme

37. Ieškovas kasaciniame skunde taip pat teigia, kad apeliacinės instancijos teisme byla nagrinėjusi teisėjų kolegija jo bylos iš esmės nenagrinėjo, nes teismo nutartis paskelbta tą pačią dieną, kada vyko teismo posėdis.
38. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 319 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad [CPK](#) 304 straipsnyje nurodytais atvejais apeliacinės instancijos teismo pirmininkas, šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, laikydamiesi nustatytos bylų paskirstymo taisykliose tvarkos, nutartimi sudaro teisėjų kolegiją, paskiria jos pirmininką ir pranešėją ir nustato teismo posėdžio datą; pranešėjui perduodama byla su apeliaciniu skundu. Pagal šio straipsnio 2 dalį, pranešėjas arba byla nagrinėjantis teisėjas atlieka veiksmus, reikalingus pasirengti bylos nagrinėjimui.
39. Vadovaujantis [CPK 321 straipsnio](#) 1 dalimi, apeliacinis skundas nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, išskyrus [CPK](#) 322 straipsnyje nurodytas išimtis. Pagal [CPK 321 straipsnio](#) 2 dalį, teismo posėdis nagrinėjant apeliacinį skundą rašytinio proceso tvarka susideda iš pranešimo apie bylą, apeliacinį skundą, atsiliepimą į apeliacinį skundą, teisėjų nuomonių išreikšimo, balsavimo ir sprendimo (nutarties) priėmimo.
40. Pagal [CPK 325 straipsnio](#) 1 dalį, teismas, baigęs nagrinėti bylą, nutaria, kada bus priimtas ir paskelbtas sprendimas ar nutartis. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sprendimas (nutartis) gali būti priimamas ir paskelbiamas ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo bylos išnagrinėjimo teismo posėdyje dienos. Šiuo laikotarpiu teisėjai gali nagrinėti kitas bylas.
41. Nurodytas teisinis reglamentavimas reiškia, kad byla nagrinėjantis apeliacinės instancijos teismas (teisėjas, pranešėjas) veiksmus, reikalingus bylai tinkamai išnagrinėti, atlieka ir tinkamai pasiruošia bylos nagrinėjimui dar iki paskirtojo rašytinio teismo posėdžio. Tokie veiksmai, be kita ko, gali apimti ir kitų kolegijos teisėjų, jeigu byla nagrinėjama teisėjų kolegijoje, supažindinimą su būsimame rašytiniame teismo posėdyje nagrinėjama byla. Tokių pasirengimo nagrinėti bylą veiksmų atlikimas nereikia bylos iš esmės išnagrinėjimo iš anksto iki paskirtojo teismo posėdžio. Teismo posėdyje jau nagrinėjama pati byla, ginčas išsprendžiamas iš esmės ir teismo (bylą nagrinėjančio teisėjo, teisėjų kolegijos) priimamas atitinkamas sprendimas, atidedant arba ne procesinio sprendimo priėmimą ir paskelbimą. Pažymėtina, kad pagal [CPK 325 straipsnio](#) 1 ir 2 dalis teismas turi teisę atidėti sprendimo (nutarties) priėmimą ir paskelbimą įstatymo nustatytam terminui, bet taip pat turi teisę sprendimą (nutartį) priimti ir paskelbti tą pačią dieną teismo posėdyje išnagrinėjęs bylą, neatidėdamas procesinio sprendimo priėmimo ir paskelbimo.
42. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad byla nagrinėjant rašytinio proceso tvarka šalys savo prašymus bei argumentus išdėsto teismui raštu iki teismo posėdžio pradžios. Tokiu būdu tiek byloje paskirtas pranešėjas, tiek kiti kolegijos teisėjai turi galimybę susipažinti su bylos dokumentais iš anksto ir atlikti parengiamuosius bylos nagrinėjimo veiksmus. Bylos nagrinėjimas rašytinio proceso tvarka leidžia teisėjams pasirengti bylai iš anksto, išnagrinėti argumentus, parengti procesinių sprendimų projektus, o teismo sprendimo paskelbimas Lietuvos teismų informacinėje sistemoje atlieka informacinio pobūdžio funkciją vykdant [CPK 325 straipsnio](#) 5 dalies reikalavimus, todėl apeliacinės instancijos teismo nutarties paskelbimas iš karto po posėdžio nesudaro pagrindo spręsti, kad apeliacinis skundas nebuvo nagrinėtas rašytinio proceso tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 12 d. nutartis [Nr. e3K-3-33-313/2016](#), 29, 32 punktai).
43. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad galimas nutarties (projekto) sukūrimas iki rašytinio teismo posėdžio atitinka pirmiau nurodytą reglamentavimą dėl teisėjo pranešėjo veiksmų, reikalingų tinkamai pasiruošti bylos nagrinėjimui, atlikimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-42-378/2018](#), 26 punktas).
44. Nagrinėjamu atveju rašytinis teismo posėdis byloje pagal ieškovo apeliacinį skundą buvo paskirtas ir bylai nagrinėti buvo sudaryta trijų teisėjų kolegija tvarkia apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės 2021 m. vasario 8 d. nutartimi. Byla buvo paskirta nagrinėti rašytinio proceso tvarka 2021 m. vasario 23 d. 8.00 val. Civilinė byla pagal ieškovo apeliacinį skundą buvo išnagrinėta per vieną teismo posėdį, neatidedant procesinio sprendimo (nutarties) priėmimo ir paskelbimo pagal [CPK 325 straipsnio](#) 2 dalį trisdešimčiai dienų. Iš informacinės teismų sistemos „LITEKO“ duomenų matyti, kad nutartis, kuria išnagrinėtas ieškovo apeliacinis skundas, priimta ir paskelbta 2021 m. vasario 23 d. 15.41 val.
45. Teisėjų kolegijos vertinimu, vien aplinkybė, jog procesinis dokumentas (nutartis ar jos projektas) buvo galimai sukurtas iki paskirto rašytinio teismo posėdžio valandos, nepatvirtina, kad byla teismo posėdyje nebuvo nagrinėjama, kad kiti kolegijos teisėjai nebuvo susipažinę su byla ir (ar) kad jie negalėjo išreikšti savo nuomonės dėl ginčo esmės ir balsuoti dėl priimamo sprendimo, tuo labiau kad, kaip nustatyta šiuo atveju, apeliacinės instancijos teismo nutartis paskelbta praėjus beveik 8 valandoms po paskirto teismo posėdžio.
46. Teisėjų kolegija, apibendrinama tai, kas išdėstyta, konstatuoja, kad ieškovo kasaciniame skunde nurodomi argumentai dėl proceso apeliacinės instancijos teisme nebuvimo ir bylos išnagrinėjimo iš anksto iki paskirto rašytinio teismo posėdžio yra teisškai nepagrįsti.

Dėl teisės į nešališką teismą

47. Ieškovas kasaciniame skunde taip pat teigia, kad apeliacinės instancijos teisme buvo pažeistas nešališkumo principas, nes apeliacinį skundą išnagrinėjusioje teisėjų kolegijoje buvo teisėja E. S., kuri prieš tai nagrinėjo ieškovo ieškinį dėl to paties dalyko, bet kitu pagrindu, ir priimtame sprendime jau buvo išreikšusi nuomonę dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutarties taikymo. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su šiais ieškovo argumentais.
48. Asmens teisė kreiptis į teismą, įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje, suponuoja tinkamo teisinio proceso reikalavimą,

kuris yra vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d., 2007 m. gegužės 15 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai ir kt.). Tinkamą procesą, be kita ko, garantuoja užtikrinimas, kad šalių ginčą nagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teisė į nešališką teisimą ginama tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu (Konstitucijos 29 straipsnis, 31 straipsnio 2 dalis, 109 straipsnis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalis, [CPK](#) 6, 21 straipsniai).

49. Siekiant užtikrinti realų teisės į nešališką ir objektyvų teisimą įgyvendinimą, [CPK](#) normose įtvirtintas nušalinimo institutas. [CPK](#) 68 straipsnyje nustatyta teisėjo pareiga, esant [CPK](#) 65–67 straipsniuose nurodytoms aplinkybėms, nušalininti, taip pat byloje dalyvaujančio asmens teisė reikšti tokius atvejais teisėjui nušalinimą. Teisėjas privalo nušalininti nuo bylos nagrinėjimo arba jam gali būti pareikštas nušalinimas, be kitų atvejų, jeigu jis yra (ne)tiesiogiai suinteresuotas bylos baigtimi; jeigu jis dalyvavo priimančią sprendimą byloje žemesniosios ar aukštesniosios instancijos teisme; jeigu jis šioje byloje vykdė teisminę mediaciją arba vykdė mediaciją dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu ([CPK 65 straipsnio](#) 1 dalies 5–7 punktai); taip pat kitais atvejais, jeigu yra aplinkybių, kurios kelia abejonių dėl jo nešališkumo ([CPK](#) 66 straipsnis).
50. Nešališkumas paprastai reiškia išankstinio nusistatymo, tendencingumo neturėjimą. Vadovaujantis nusistovėjusia Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika, nešališkumas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies prasme turi būti nagrinėjamas dviem aspektais, t. y. pagal objektyviųjų ir subjektyviųjų testus. Vadovaujantis subjektyviuoju testu, atsižvelgtina į konkretaus teisėjo asmeninius įsitikinimus ir elgesį, t. y. ar teisėjas konkrečioje byloje turi kokį nors išankstinį nusistatymą ar tendencingumą, tuo tarpu vadovaujantis objektyviuoju testu vertintina, ar pats teismas ir jo sudėtis suteikė pakankamas garantijas, kad būtų pašalintos bet kokios teisėtos abejonės dėl jo nešališkumo (žr., pvz., EŽTT 2015 m. balandžio 23 d. sprendimo byloje *Morice prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 29369/10, par. 73). Taikant subjektyvių teisėjo nešališkumo testą yra laikomasi teisėjo nešališkumo prezumpcijos, kuri reiškia, kad asmeninis teisėjo nešališkumas yra prezumuojamas, kol nėra tam prieštaraujančių įrodymų (žr., pvz., EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimo byloje *Wettstein prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 33958/96, par. 43; 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimo byloje *Kyprianou prieš Kiprą*, peticijos Nr. 73797/01, par. 119; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 94). Objektyvūs teisėjo nešališkumo testas yra laikomas svarbia papildoma garantija, atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose bylose gali būti sudėtinga pateikti įrodymus, paneigiančius teisėjo subjektyviojo nešališkumo prezumpciją (žr. EŽTT 1996 m. birželio 10 d. sprendimo byloje *Pullar prieš Jungtinę Karalystę*, peticijos Nr. 22399/93, par. 32). Taikant objektyvių teisėjo nešališkumo testą reikia nustatyti, ar, be teisėjo elgesio, yra kitų patikrinamų faktų, kurie gali kelti abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Taikant šį testą didelę reikšmę suteikiama suinteresuoto asmens požiūriui, objektyviaus stebėtojo nuogastavimams (žr., pvz., EŽTT 1984 m. spalio 26 d. sprendimo byloje *De Cubber prieš Belgiją*, peticijos Nr. 9186/80, par. 26; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 98).
51. EŽTT yra pabrėžęs, kad nors suinteresuoto asmens nuogastavimai yra svarbūs, tačiau nėra lemiami, sprendžiant dėl teisėjo nešališkumo. Lemiamą reikšmę šiuo atžvilgiu turi tai, ar suinteresuoto asmens nuogastavimai gali būti laikomi objektyviai pateisinamais (žr., pvz., EŽTT 2000 m. gruodžio 21 d. sprendimo byloje *Wettstein prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 33958/96, par. 44; 2009 m. spalio 15 d. sprendimo byloje *Micallef prieš Maltą*, peticijos Nr. 17056/06, par. 96). Objektyvusis testas paprastai yra susijęs su hierarchinių ar kitų ryšių tarp teisėjo ir proceso dalyvių nustatymu arba to paties asmens skirtingų funkcijų vykdymu teisiniame procese (žr. EŽTT 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimo byloje *Kyprianou prieš Kiprą*, peticijos Nr. 73797/01, par. 121). EŽTT, vertindamas teisėjo galimą šališkumą dėl skirtingų funkcijų vykdymo teisiniame procese ir sprendžiamas, ar yra teisėtas pagrindas abejoti teisėjo nešališkumu, didžiausią dėmesį skiria bylose nagrinėtų klausimų tapatumui (žr., pvz., EŽTT 2000 m. birželio 6 d. sprendimo byloje *Morel prieš Prancūziją*, peticijos Nr. 34130/96, par. 47). Tam, kad būtų galima pripažinti teisėjo šališkumą, būtina nustatyti, jog teisėjas dvi kartus nagrinėjo tapatius faktus, turėjo atsakyti į tą patį klausimą, ar skirtumas tarp sprendimų klausimų buvo labai menkas (žr., pvz., EŽTT 2016 m. gegužės 17 d. sprendimo byloje *Liga Portuguesa de Futebol Profissional prieš Portugaliją*, peticijos Nr. 4687/11, par. 69).
52. Taigi, sprendžiant teisėjo (ne)šališkumo klausimą, atsižvelgtina į tai, ar egzistuoja realūs faktai, keliantys abejonių dėl teisėjo nešališkumo, ar nuogastavimai yra objektyviai pagrįsti, koks yra esminių skirtingose bylose sprendimų klausimų, nagrinėtų faktų ryšys.
53. Nagrinėjama atveju nustatyta, kad ta pati teisėja nagrinėjo dvi ieškovo inicijuotas bylas. Teisėja E. S. nagrinėjo civilinę bylą [Nr. 2-3336-614/2017](#) pagal ieškovo P. V. G. ieškinį atsakovui BAB bankui „Snoras“ ir kaip viena iš teisėjų kolegijos narių nagrinėjo ieškovo apeliacinį skundą šioje byloje.
54. Nagrinėjama byla iškelta pagal ieškovo ieškinį atsakovei VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“, dalyvaujant trečiajam asmeniui BAB bankui „Snoras“. Byloje pareikštas reikalavimas priteisti iš atsakovės VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ 14 344,68 Eur draudimo išmoką už ieškovo įsigytas įsigaliojusias obligacijas, kurios nebuvo išpirktos dėl emitento BAB banko „Snoras“ bankroto. Ieškovas teigia, kad teisė į draudimo išmoką jam užtikrina Investuotojų direktyva. Kita (ankstesnė) byla [Nr. 2-3336-614/2017](#), kurią nagrinėjo teisėja E. S., buvo iškelta pagal ieškovo ieškinį atsakovui BAB bankui „Snoras“, dalyvaujant trečiajam asmeniui VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“. Byloje [Nr. 2-3336-614/2017](#) teismas nagrinėjo ieškovo reikalavimą pripažinti ieškovo su banku „Snoras“ sudarytas obligacijų pasirašymo sutartis terminuotųjų indėlių sutartinis. Ieškovas įrodinėjo, kad buvo suklaidintas banko. Pažymėtina, kad ieškovas ieškiniu taip pat prašė priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“, 14 344,68 Eur draudimo išmoką ir procesines palūkanas, tačiau šio ieškovo reikalavimą buvo atsisakyta priimti, taigi byloje [Nr. 2-3336-614/2017](#) draudimo išmokos mokėjimo klausimas nebuvo sprendžiamas.
55. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nors nurodytose bylose dalyvaujantys asmenys sutampa (skiriasi tik jų procesinė padėtis), ginčai susiję su tomis pačiomis obligacijomis, tačiau ieškinių dalykas (pareikšti reikalavimai), o kartu ir teisinis bei faktinis pagrindas, skiriasi. Į bylos [Nr. 2-3336-614/2017](#) nagrinėjimo ribas, kurias apibrėžia suformuluotas ieškinio dalykas ir pagrindas, aplinkybės dėl draudimo išmokos mokėjimo pagal Investuotojų direktyvą neįėjo, jos minėtoje byloje nebuvo nagrinėtos.
56. Nors teismas byloje [Nr. 2-3336-614/2017](#), kaip ir nagrinėjamoje byloje, vadovavosi kasacinio teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartimi, tačiau iš teismo sprendimo civilinėje byloje [Nr. 2-3336-614/2017](#) turinio matyti, jog minėta kasacinio teismo nutartimi remtasi sprendžiant klausimą, ar yra pagrindas obligacijų sutartis pripažinti terminuotųjų indėlių sutartinėmis, o ne dėl pagrindo už neišpirktas obligacijas mokėti draudimo išmoką pagal Investuotojų direktyvą. Draudžiamojai įvykio fakto buvimas ar nebuvimas ieškovo situacijos atveju civilinėje byloje [Nr. 2-3336-614/2017](#) nebuvo nustatomas ir vertinamas.
57. Taigi teisėja E. S., kaip teisėjų kolegijos narė, nagrinėdama ieškovo apeliacinį skundą, neturėjo spręsti dėl ankstesniame savo pačios sprendime padarytų išvadų fakto klausimais, kurios būtų reikšmingos nagrinėjamoje byloje, ar teisės taikymo klausimais pagrįstumo. Be to, skundžiamos nutarties turinys (teismo motyvai) nesudaro pagrindo konstatuoti, kad nagrinėjamoje byloje teismas neatliko savarankiško teisinių santykių, susijusių su ieškovo teise į draudimo išmoką pagal Investuotojų direktyvą, vertinimo.
58. Be to, teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad ieškovas abejonės dėl teisėjos šališkumo nurodė tik kasaciniame skunde, nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme ieškovas nušalinimo teisėjai E. S. nereikšė. Ši aplinkybė rodo, kad bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu ieškovas neturėjo abejonių dėl bylą nagrinėjusio teisėjo nešališkumo.
59. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, jog pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 straipsnio 4 dalį teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi savo pačių sukurty, o žemesnės instancijos teismai – ir aukštesnės instancijos teismų sukurty teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose. [CPK](#) 4 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad vienodos teismų praktikos formavimui įstatymų nustatyta tvarka užtikrina Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimuose, pasisakydamas dėl teismo precedento reikšmės, yra pažymėjęs, kad Lietuvos Respublikos

Konstitucijoje įtvirtinta bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema turi funkcionuoti taip, jog būtų sudarytos prielaidos formuotis vienodai (nuosekliai, neprieštarinčiai) bendrosios kompetencijos teismų praktikai, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, t. y. jos turi būti sprendžiamos ne sukuriant naujus teismo precedencijas, konkuruojančius su esamais, bet paisant jau įtvirtintų ir taip garantuojant teismų praktikos vienodumą bei jurisprudencijos tęstinumą. Teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti koreguojama ir nauji teismo precedencijos tų kategorijų bylose gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-315-915/2018, 17 punktas). Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime byloje Nr. 26/07 yra nurodęs, kad remimasis precedencijomis yra vienodos (nuoseklos, neprieštaringos) teismų praktikos, kartu ir Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo, įgyvendinimo sąlyga. Kasacinis teismas nuosekliai pabrėžia teismų pareigą laikytis savo pačių ar aukštesnės instancijos teismų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose sukurtų precedencijų, taip užtikrinant teismų praktikos nuoseklumą ir nuspėjamumą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-286-313/2019 35 punktą). Ši išstatymo išplaukianti teismo pareiga negali būti aiškinama kaip sudaranti pakankamą pagrindą byloje dalyvaujantiems asmenims abejoti konkrečiaus teisėjo, dalyvavusio taikant atitinkamą kasacinio teismo suformuluotą teisės aiškinimo taisyklę ankstesnėje byloje, nešališkumu visose būsiose analogiškose ar iš esmės panašiose bylose. Toks aiškinimas, be kita ko, sudarytų pagrindą susiklostyti su teise į teisinę gynybą nesuderinamoms situacijoms, kai atitinkamuose teismuose apskritai nebūtų teisėjų, kurių nešališkumu šalims nebūtų pagrindo abejoti.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

60. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į pirmiau nutartyje išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog draudimo išmoka ieškovui šiuo atveju nepriklauso. Kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo panaikinti arba pakeisti apeliacinės instancijos teismo nutartį ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies, 359 straipsnio 3 dalis).
61. Pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies, 98 straipsnio nuostatas išlaidos advokato pagalbai apmokėti atlyginamos šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas. Kasacinį skundą atmetus, ieškovo turėtas bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimas jam nepriteistinas ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Atsakovė prašymo priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą nepateikė.
62. Ieškovas, teikdamas kasacinį skundą, nesumokėjo 323 Eur žyminio mokesčio, prašė atidėti šio mokesčio mokėjimą iki kasacinio skundo išnagrinėjimo. Kadangi ieškovo kasacinis skundas atmetamas, iš ieškovo valstybei priteisiamas nesumokėtas 323 Eur žyminis mokestis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 23 d. nutartį palikti nepakeistą.
Priteisti valstybei iš P. V. G. (a. k. (duomenys neskelbtini)) 323 (tris šimtus dvidešimt tris) Eur žyminio mokesčio. Ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Sigita Rudėnaitė

Antanas Simniškis